

Tartu Ülikooli eetikakeskus

Härra Keele seiklused.

Eesti keele õpetamise kogemuste võistlus lasteaiaõpetajatele - võistlustöö

Anne Vanahans
vanempedagoog
Põlva Linna
Lasteaed Lepatriinu
Piiri 3
Põlva, 63304

Põlva, oktoober 2012

SISUKORD

1. TUTVUSTUSEKS	3
2. HÄRRA KEELE SEIKLUSTE TEEKONNA ALGUS.....	4
3. KEELEMÄNG „HÄRRA KEELE SEIKLUSED“	5

1. TUTVUSTUSEKS

Põlva linna lasteaias Lepatriinu armastatakse eesti keelt ja keeleõpetuseks kasutame palju lugemist, jutustamist, lavastamist ja muidugi huvitavaid keelemänge.

Mina olen Anne Vanahans, töötan lasteaias õpetajana 36-s aasta. Vanempedagoogina (1997.a.) olen loonud hulk õppemänge ja vahendeid, kasutanud mitmeid meetodeid lastele ilusa keele õpetamiseks. Kasutan keeleõpetuses lastega klassikalise muusika kuulamist. Muusika visuaalse kujutamise tundides areneb laste loovus ja fantaasia, kuulamisoskus, eneseväljendusoskus ja sõnavara. Muusikat kuulates laps joonistab seda, mida tunneb, loob läbi muusika pildi, mida oskab ka käeliselt kujutada-joonistada-maalida ja antud emotsioone jutustada.

Maakonnas on aastaid tähistatud emakeelepäeva luulepäevaga. Meie lasteaias lapsed on igal aastal Vastse-Kuustes osalenud. Esile on tõstetud laste korrektset ja ilusat keelekasutamise oskust, ilmekust ja õpetajate omaloomingu kasutamist.

Lasteaias on traditsiooniks rühmade muinasjuttude teatrimängud-lavastused lastele ja vanematele. Korrektse tulemuse – selge hääle ja diktsiooni, ilmekuse ja esinemisjulguse - saavutamiseks mängitakse rühmades palju keelemänge, suu- ja kõne mänge, loetakse luuletusi, liisusalme, õpitakse dialooge-kahekõnesid, kuulatakse muinasjutte, lastekirjanduse palasid.

2. HÄRRA KEELE SEIKLUSTE TEEKONNA ALGUS.

Meie majas töötab logopeed Helve Kukk. Tema vajab oma tööks piltlikku õppevahendit suulihaste ja keele töö näitlikustamiseks. Kui olin joonistanud ligi kolmkümmend „keeleasendit suus“ pilti, tekkiski mul idee luua keeleasenditest lähtuv muinasjutuke, et laste keeled „liikuma“ saada.

Keelemänge „Härra Keele seiklused“ olen mänginud nii sõimelaste kui ka kooliminejatega. Lapsed naudivad Härra Keele jutukeste kuulamist, mängivad hasartselt keelega, näitavad kogetud harjutused edasi oma vanematele. Antud keelemängud on meie maja kümnes rühmas populaarsed, igapäevaselt kasutusel. Neid mängu saab kasutada ilma suure etteplaneerimiseta lihtsalt nn järgmise tegevuse ooteajal.

Keelemäng annab lapsele õige diktsiooni, parandab kõneaparaati, tugevdab suu- ja näolihaseid, arendab miimikat, aitab S oma õigele kohale ja teeb üldse palju head.

3. KEELEMÄNG „HÄRRA KEELE SEIKLUSED“

Eesmärgid Härra Keele tegevustele:

1. laps õpib tähti ja häälikuid
2. laps jälgib suu asendit ja püüab jäljendada eeskuju järgi
3. laps treenib suulihaseid ja kõneaparaati

3.1. VARIANT I

Härra Keel ärkab- *lapsed näitavad keelt*

Härra Keel vaatab taevasse, kas päike juba paistab- *lapsed viivad keele nina suunas*

Härra Keel vaatab maha- *keel vastu lõuga*

Härra Keel otsustab minna poodi, hüppab hobuse selga ja ütleb: „Nõõõõõ“, *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*

Hobune hakkab kappama- *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Tee viis läbi metsa, kus kukkus kägu- *lapsed ütlevad: „Kuk-ku, kuk-ku, kuk-ku!“*

Härra Keel kappab hobusega edasi- *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Kuid järsku jääb hobune seisma, sest üle tee vingerdab uss- *lapsed teevad ussi susinat: „Sssssssssssssss“*

Uss läheb oma teed ja Härra Keel ütleb hobusele: „Nõõõõõ“ - *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*

Härra Keel kappab hobusega edasi- *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Eemalt on kuulda rongi tulekut- *lapsed teevad: „Tsuuh, tsuuh, tsuuh“ ja kätega matkivad rongi rataste liikumist*

Rong jõudis Härra Keele kohale ja vilistas tervituseks Härra Keelele ja hobusele: „Tuuuuuuuu“ ja sõitis edasi- *lapsed ütlevad: „TuuuuuuuT“*

Sõit läks taas edasi: „Tsuuh, tsuuh, tsuuh“ - *lapsed teevad: „Tsuuh, tsuuh, tsuuh“ ja kätega matkivad rongi rataste liikumist*

Härra Keel jõudis poe juurde, peatas hobuse: „Trrrrrrr!“- *lapsed ütlevad: „Trrrrrrr“*

TA hüppas hobuse seljast maha ja ostis kaks pulgakommi. Pani ühe kommi põske- *keele ots paremasse põske. Sõi ära ja ütles: „Oi, kui magus!“ - laps ütleb: „Oi kui magus!“ ja keel teeb ringi ümber suu.*

Sama toimub kui komm pannakse vasakusse põske.

Härra keel läheb koju, hüppab hobuse selga ja hüüab: „Nõõõõõõõõõõõ“, *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*

Hobune hakkab kappama- *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Teel kohtub Härra Keel mesilasega ja mesilane nõelab Härra Keelt- *laps teeb õhus käega spiraali kujulist liigutust ja lõpuks torkab sõrme otsaga ennast ning ütleb: „Sutsti!“*

Sellest hobune ehmatub ja hakkab kiiresti, kiiresti kappama- *lapsed teevad suuga kappamise häält hästi kiiresti*

Härra Keel jõuab lõpuks koju, peatab hobuse: „Trrrrr!“- *lapsed ütlevad: „Trrrrrrr“* Ta läheb tuppa puhkama.

3.2. VARIANT II

Härra Keel ärkab- *lapsed näitavad keelt*

Härra Keel vaatab taevasse, kas päike juba paistab- *lapsed viivad keele nina suunas*

Härra Keel vaatab maha- *keel vastu lõuga*

Härra Keel hakkab kohvi jooma- *käega teeb joomise liigutuse ja ütleb: „Kull, kull, kulllll“*

Nüüd teeb Härra Keel endale meesaia, paneb mett suhu- *keelega ring ümber suu ja ütleb: „Mmmm, kui magus!“*

Härra Keel sööb meesaia- *põsed punni ja kätega vajutada põsed tühjaks.*

Kõht täis, otsustab Härra Keel minna poodi, hüppab hobuse selga ja ütleb: „Nõõõõõ“, *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*

Hobune hakkab kappama- *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Tee viis läbi metsa, metsas tuli vastu indiaanlane- *peopesa liigub vastu suud ja tagasi ja laps teeb indiaanlaste häält: „Uuuuuuuuuuu“*

Hobune ehmatas sellest kisast ja hakkas kiiresti, kiiresti kappama- *lapsed teevad suuga kappamise häält hästi kiiresti*

Kiiresti jõuti metsast läbi ja teel seises ees takistus, toru oli teele kukkunud.

Härra Keel peatab hobuse :“Trrrrrrrr!”- *lapsed ütlevad: „Trrrrrrrr“*

Hüppab hobuse seljast ja koos roomavad nad torust läbi- *keel läheb torru.*

Hobune ja Härra Keel said õnnelikult torust läbi

Härra Keel hüppab hobuse selga ja hüüab: „Nõõõõõõõõõõ!“- *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*

Hobune hakkab kappama- *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Härra Keelest kihutas mööda auto- *laps teeb roolimise liigutus ja auto mootori häält*

See ei sega ratsutamist ja hobune kappab edasi- *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Nüüd ristus nende tee raudteega , kus sõitis parasjagu rong

Härra Keel peatab hobuse: “Trrrrrrrr!”- *lapsed ütlevad: „Trrrrrrrr“*

Eemalt on kuulda rongi tulekut- *lapsed teevad : “Tsuuh, tsuuh, tsuuh“ ja kätega matkivad rongi rataste liikumist*

Rong jõudis Härra Keele kohale ja vilistas tervituseks Härra Keelele ja hobusele: „Tuuuuuuuut“ ja sõitis edasi- *lapsed ütlevad: „Tuuuuuuuut“*

Sõit läks taas edasi: *lapsed teevad: “Tsuuh, tsuuh, tsuuh“ ja kätega matkivad rongi rataste liikumist*

Rong oli läinud oma teed ja Härra Keel saab jätkata teekonda, ütleb hobusele: „Nõõõõõ“- *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*

Härra Keel kappab hobusega edasi- *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Härra Keel otsustab koju tagasi minna ja jõudis taas metsa. Metsa piilus puu tagant karu ja mõmises: „Mõmm, mõmm, mõmm“- *laps mõmiseb karu moodi*

Hobune ehmatas ja hakkas kiiresti, kiiresti kappama- *lapsed teevad suuga kappamise häält hästi kiiresti*

Nii jõuti ruttu koju, Härra Keel peatab hobuse, ütleb: “Trrrrrrrr!”- *lapsed ütlevad: „Trrrrrrrr“*

Härra Keel läheb tuppa.

3.3. VARIANT III

Härra Keel magab, tema laual tiksub kell- *lapsel liigub keel ühest suunurgast teise*
Kell oli saanud üheksa ja hakkas tirisema- *laps teeb kella tirinat: „Tirrrrrrrrrrrrr“*
Härra Keel ärkab ja ringutab- *keel läheb vastu nina*
Nüüd hakkas Härra Keel tegema hommikuvõimlemist, sirutab- *keel läheb vastu nina*
Kükitab- *keel läheb vastu lõuga*
Painutab paremale- *keel paremasse suunurka*
Painutab vasakule- *keel liigub vasakusse suunurka*
Härra Keel hüppab ülesse- *keel vastu suulage ja laps laksutab keelega*
Lõpuks teeb Härra Keel puusaringe- *keelega ringid ümber suu*
Võimeldud, otsustab Härra Keel minna loomaaeda
Hüppab hobuse selga ja ütleb: „Nõõõõõ“, *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb:*
„Nõõõõõõõõõ!“
Hobune hakkab kappama- *lapsed teevad suuga kappamise häält*
Jõuab loomaaiani, peatab hobuse: „Rrrrrrr!“-*lapsed ütlevad: „Trrrrrrr“*
Hüppab hobuse seljast ja läheb loomaaeda
Esimene, keda ta loomaias kohtab on jänes- *ülemiste hammastega katta alumine huul*
Härra Keel jalutab huntide juurde, huntide pereema oli kurja näoga- *alumised hambad katavad*
ülemise huule
Härra Keel ehmutab- *laps teeb ehmunud näo*
Ta läheb kiiresti huntide juurest minema ja jõuab elevantideni- *laps tõmbab põsed sisse nii, et*
huultest tekib väike lont
Härra Keel imestab, et elevantil oli nii pikk lont- *laps teeb imestunud näo*
Härra Keel kõnnib ja kõnnib kuni jõuab roomajate majani, astub sisse ja ussid võtavad ta vastu
susinaga- *laps teeb ussi susinat: „Sssssssssssss“*
Härra Keel hakkas hirmust nutma - *laps matkib nutmist*
Ta jookseb hirmuga majast välja
Suure hirmuga ei pannud ta tähelegi, et oli jõudnud papagoideni, papagoid tervitasid Härra Keelt:
„Terre, terre, tere!“ - *laps ütleb: „Terre, terre, tere!“*
Härra Keel üllatus- *laps teeb üllatunud näo*
Ja ta teretab vastu: „Tere, tere!“ - *laps ütleb: „Tere, tere!“*
Sellest sai Härra Keel rõõmsa meele- *laps teeb rõõmsa näo,*
et hakkas laginal naerma - *laps naerab*
Loomaias möödus aeg kiiresti, Härra Keelel oli aeg koju minna
Ta hüppab hobuse selga ja hüüab: „Nõõõõõõõõõ!“, *laps teeb kätega tõmbamise liigutus ja ütleb:*
„Nõõõõõõõõõ!“
Hobune hakkab kappama - *lapsed teevad suuga kappamise häält*
Härra Keel jõuab koju, peatab hobuse: „Rrrrr!“- *lapsed ütlevad: „Trrrrrrr“*
Ta hüppab hobuse seljast maha ja läheb tuppa puhkama.

3.4. VARIANT IV

On talv. Härra keel otsustab minna lumega mängima.

Astub õue ja kõnnib lumes- *laps venitab huuled hammastele ning avab ja sulgeb suu*

Lumi oli puhas ja valge ning Härra Keelel tekkis isu lund maitsta, ta teeb väikese lumepalli- *laps teeb kätega lume kokkumätsimise liigutuse*

Härra keel hakkas lumepalli limpsima - *laps limpsib keelega oma kätt*

Lumi oli külm ja Härra Keel hakkas aevastama: „Atsihh, atsihh!- *laps aevastab*

Härra Keel sai aru ,et lund ei tohi süüa ja läks suuski otsima

Leidis suusad, pani suusad alla ning hakkas suusatama. Suusad tegid siuh-säuh - *Laps ütleb: „Siuh-säuh, siuh-säuh ja siuh-säuh!“*

Härra Keel jõudis mäeni ja ta otsustas mäest alla lasta, andis hoogu siuh ja säuh - *laps ütleb: „siuh ja säuh!“*

Härra Keel sai nii suure hoo sisse, et hakkas kartma - *laps teeb hirmunud näo*

Härra Keel jõuab õnnelikult mäest alla ja suusatab koju tagasi.

Suusad tegid siuh-säuh - *laps ütleb: „Siuh-säuh, siuh-säuh ja siuh-säuh!“*

Teel kohtus ta koeraga. Koer jooksis Härra Keelega koos ja hakkas lõõtsutama - *keel pikalt väljas ja laps teeb häälsust välja hingates: „Ähhh - ähhh, ähhhh!“*

Härra Keel jõudis koeraga koju, koer läks magama, Härra Keel hakkas kuuma teed jooma- *käega teeb joomise liigutuse ja ütleb: „Kull, kull, kullll!“*

Oh häda, Härra Keelel hakkas hammas valutama ja põsk läks paiste- *laps paneb keele põske*

Härra Keel kiirustab hambaarsti juurde, hüppab hobuse selga ja ütleb: „Nõõõõõ!“ , *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*

Hobune hakkab kappama - *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Jõuab haiglani, peatab hobuse: “Trrrrrrrr!”- *lapsed ütlevad: „Trrrrrrrr“*

Hüppab hobuse seljast ja läheb hambaarsti juurde.

Hambaarast puurib haiget hammast- *laps põristab suuga*

Härra Keele hammas raviti terveks ja ta asus koduteele

Ta hüppab hobuse selga ja hüüab: „Nõõõõõõõõõõõ!“ , *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõõ!“*

Hobune hakkab kappama - *lapsed teevad suuga kappamise häält*

Härra Keel jõuab koju, peatab hobuse: „Trrrrrr!”- *lapsed ütlevad: „Trrrrrrrr“*

Ta läheb tuppa puhkama.

3.5. VARIANT V

vahendid: tähed: A, I, O, M

Härra Keel magab, tema laual tiksus kell- *lapsel liigub keel ühest suunurgast teise*
Kell oli saanud üheksa ja hakkas tirisema- *laps teeb kella tirinat: „Tirrrrrrrrrrrrrrr“*
Härra Keel ärkab ja ringutab - *keel läheb vastu nina*
Nüüd hakkas Härra Keel tegema hommikuvõimlemist, sirutab - *keel läheb vastu nina*
Kükitab - *keel läheb vastu lõuga*
Painutab paremale - *keel paremasse suunurka*
Painutab vasakule - *keel liigub vasakusse suunurka*
Härra Keel hüppab ülesse ja alla - *keel vastu suulage ja laps laksutab keelega*
Lõpuks teeb Härra Keel puusaringe- *keelega ringid ümber suu*
Härra Keel on võimelnud, hakkab kohvi jooma - *käega teeb joomise liigutuse ja ütleb: „Kull, kull, kulllll“*
Nüüd teeb Härra Keel endale meesaia, paneb mett suhu- *keelega ring ümber suu ja ütleb: „Mmmm, kui magus!“*
Härra Keel sööb meesaia- *põsed punni ja kätega vajutada põsed tühjaks.*
Hommiksöök söödud, vaatab Härra Keel kella.
Kell oli juba kümme. Kell aina tiksus ja tiksus- *lapsel liigub keel ühest suunurgast teise*
Nüüd oli Härra Keelel kiire, et mitte kooli hilineda
Ta hüppab hobuse selga ja ütleb: „Nõõõõõ“, *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*
Hobune hakkab kappama - *lapsed teevad suuga kappamise häält*
Härra Keel kardab kooli hilineda ja kiirustab hobust, tonksab jalgadega hobust ja hõikab: „Nõõõõõ“, *laps lööb plaksu, kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*
Nii jõudis Härra Keel õigeks ajaks kooli ja peatab hobuse “Trrrrrrrrr!” *hüppab hobuse seljast ja läheb kooli- laps ütleb: „Trrrrrrrrrrrrrrrrr“*
Täna õpiti koolis häälikuid ja tähti.
Õpetaja näitab I tähte, Härra Keel tundis ära I ja ütles, et see on: „Iiiiiiii“ - *laps hääldab „Iiiii“ - õpetaja näitab vastavat nägu*
Järgmiseks on O - õpetaja näitab O tähte. Härra Keel ütleb: „Ooo“ - *laps hääldab „Ooo“*
Tere, tere M- õpetaja näitab M tähte. Härra Keel ütleb: „Mmm“ - *laps hääldab „Mm“*
Õpetaja näitab A tähte, Härra Keel tundis A-d ja ütles: „Aaa“ - *laps hääldab „Aaa“*
Nüüd helistas kell tunni lõppu- *laps teeb kella tirinat: „Tirrrrrrrrrrrrrrr“*
Kool sai läbi ja Härra Keel asub teele.
Ta hüppab hobuse selga ja hüüab: „Nõõõõõõõõõõõ“, *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb: „Nõõõõõõõõõõ!“*
Hobune hakkab kappama - *lapsed teevad suuga kappamise häält*
Härra Keel jõuab koju, peatab hobuse: „Trrrrr!“ - *laps ütleb: „Trrrrrrrrrrrrrrrrr“*
Ta läheb tuppa puhkama.

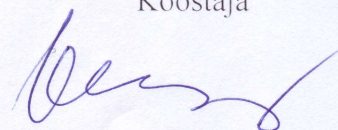
3.6. VARIANT VI

vahendid: tähed :L, E, S, Ö

Härra Keel magab, tema laual tiksus kell- *lapsel liigub keel ühest suunurgast teise*
Kell oli saanud üheksa ja hakkas tirisema- *laps teeb kella tirinat: „Tirrrrrrrrrrrrr“*
Härra Keel ärkab ja ringutab- *keel läheb vastu nina*
Nüüd hakkas Härra Keel tegema hommikuvõimlemist, sirutab - *keel läheb vastu nina*
Kükita b- keel läheb vastu lõuga
Painutab paremale- *keel paremasse suunurka*
Painutab vasakule- *keel liigub vasakusse suunurka*
Härra Keel hüppab ülesse ja alla- *keel vastu suulage ja laps laksutab keelega*
Lõpuks teeb Härra Keel puusaringe- *keelega ringid ümber suu*
Härra Keel on võimelnud, keedab ta endale kaerahelbeputru.
Puder on kuum ja ta hakkab putru jahutama .- *laps matkib söögi jahutamist*
Joob piima- *käega teeb joomise liigutuse ja ütleb: „Kull, kull, kullll“*
Hommiksöök söödud, vaatab Härra Keel kella.
Kell oli juba kümme ja aina tiksus ja tiksus- *lapsel liigub keel ühest suunurgast teise* Nüüd oli Härra
Keel kiire, et mitte kooli hilineda
Ta hüppab hobuse selga ja ütleb: „Nöööööö“, *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb:*
„Nöööööööööö!“
Hobune hakkab kappama - *lapsed teevad suuga kappamise häält*
Härra Keel jõuab kooli ja peatab hobuse: “Trrrrrrr!”, hüppab hobuse seljast ja läheb klassi- *laps*
ütleb: „Trrrrrrrrrrrrrrr“
Täna õpiti koolis häälikuid ja tähti
Õpetaja näitas L tähte, Härra Keel proovis hääldada :“Llll”- *laps hääldab „Lll“*
Simm - salabim, mis täht nüüd kaardilt vastu vaatab. Härra Keel hõikab:“ See on: „Eee“- *laps*
hääldab „Eee“
Vaatame, mis täht on järgmisel kaardil, see on S. - *laps hääldab „Ssss“*
Õpetaja ütleb: „Mul on siin veel üks kaart, loendame kolmeni.“- *laps loeb: „Üks, kaks ja kolm“.*
Ö tähe kaart. Härra Keel polnud varem Ö tähte näinud ja palub, et õpetaja ütleks, mis täht see on.
See on „Ööö“: ütleb Õpetaja.- *laps hääldab „Ööö“*
Nüüd helistas kell tunni lõppu- *laps teeb kella tirinat: „Tirrrrrrrrrrrrr“*
Kool sai läbi ja Härra Keel asub teele.
Ta hüppab hobuse selga ja hüüab: „Nöööööööööööö!“ , *laps teeb kätega tõmbamise liigutuse ja ütleb:*
„Nöööööööööööö!“
Hobune hakkab kappama - *lapsed teevad suuga kappamise häält*
Härra Keel jõuab koju, peatab hobuse: „Trrrrr!“- *laps ütleb: „Trrrrrrrrrrrrrrr“* ja läheb tuppa
puhkama.

NB! V ja VI variandi juttude järgi sai Härra Keel kõik tähed selgeks

Koostaja

Anne Vanahans

Vanemõpetaja, lasteaed Lepatriinu